

Goed waterbeheer legt de basis voor de toekomst van ons gebied.

Memo – Ter kennisname

Registratienummer:
20.097748

Aan: VV
Van: D&H
Onderwerp: Vijf soorten voor communicatie over biodiversiteit
Datum: 5 januari 2021

Waarom krijgt u deze memo

In de VV van 18 november 2020 is het actieplan versterking biodiversiteit bij Rijnland vastgesteld, met de opmerking om in de eerstvolgende commissie te komen tot de meest ideale strategie over de communicatie.

Er is gesproken met mevrouw Stoop en de heer Van Venetië.

Deze memo betreft de behandeling zoals in de VV is toegezegd waarna het actieplan definitief gemaakt wordt.

Wat is het belangrijkste

In plaats van de "big five" is nu gekozen voor de "tiny five". De term big five zou verwarring kunnen oproepen. De insteek is dat er per seizoen 1 soort in de aandacht komt waar een goed verhaal aan te koppelen is over biodiversiteit en het werk van Rijnland. Bij het kiezen voor deze 5 soorten zullen andere soorten niet uitgesloten worden. Indien er bijvoorbeeld een bijzondere soort wordt aangetroffen zal daar ook een verhaal over gepubliceerd worden.

Gekozen tiny five voor storytelling:

1. huiswaluw
2. driedoornige stekelbaars
3. gewone pad
4. roodoogjuffer (libel)
5. knoopkruid (plant)

Waarbij de bittervoorn is ingeruild voor de driedoornige stekelbaars omdat deze soort een trekvis is.

En waarbij het lantaarntje is ingeruild voor de roodoogjuffer omdat deze soort een kritischere soort is kijkend naar waterkwaliteit.

En waarbij grote ratelaar is ingeruild voor knoopkruid omdat deze soort naar verwachting veelvuldiger zal gaan voorkomen op de dijken die we bloemrijk gaan inzaaien.

Het leefgebied (habitat) van deze soorten bestaat uit en is afhankelijk van zowel goede waterkwaliteit, verbindingroutes als ruimte op het land (zie ook de bijlage). Rijnland wil breed

inzetten om goede aquatische en terrestrische omstandigheden te scheppen en te versterken voor een grote soortenrijkdom.

De gekozen vijf soorten zijn geen doelsoorten of sleutelsoorten maar staan symbool voor wat we willen bereiken: een robuust netwerk waarbinnen water- en landelementen elkaar verbinden. De tiny five zullen hier van kunnen profiteren met in hun kielzog een breed scala aan andere soorten. Je zou ze een op een kunnen vervangen voor een ander. Dit maakt voor de grote lijnen van Rijnlands verhaal over biodiversiteit niet uit.

De soorten zullen niet ingezet worden om aan te tonen of het goed of slecht met de biodiversiteit gaat. Ze maken geen deel uit van het op te stellen monitoringsplan. Deze soorten zijn uitsluitend gekozen om over te communiceren.

Vervolg

Het Actieplan wordt hiermee definitief gemaakt. Via de gebruikelijke communicatie kanalen zullen de verhalen over de tiny 5 en andere soorten in ons beheergebied te volgen zijn.

Bijlage: soorten nader beschreven met maatregelen

Huiszwaluw (*Delichon urbicum*)

Rode lijst soort (bedreigd / kwetsbaar). Door hun leefgebied te verbeteren en te beschermen kan hun stand herstellen. De huiszwaluw is een typische vogel van open agrarische gebieden waar zij haar nest maakt aan gebouwen of onder bruggen. Het liefst in de buurt van water waar zij veel insecten vangen en modder kunnen vinden om hun nestjes te metselen. Sinds de jaren '60 is hun aantal afgenomen met zeker 75 %.

huiszwaluw (Thomas van Haaster)

Habitat:

Agrarische, min of meer open gebieden. Een afwisseling van water, weiden, parken en of akkerbouw als jachtgebied op insecten. Hierin verspreid bebouwing met overhangende daken (nestgelegenheid) of bijvoorbeeld bruggen. Natuurlijke oevers en veedrinkplaatsen en/of paddenpoelen waar de zwaluwen slib kunnen verzamelen voor de nestbouw.

Maatregelen:

nestkasten aanbrengen, behouden en aanleggen modderige poeltjes of oevers, leefgebieden voor insecten herstellen, natuurvriendelijke land- en tuinbouw bevorderen, werken aan een verbod op schadelijke pesticiden, zoals middelen als neonicotinoïden.

Driedoornige stekelbaars (*Gasterosteus semiarmatus*)

Dit prachtige visje hoort echt thuis in Rijnland. Het kan ook overal voorkomen en behoort tot de meest algemene vissoorten van Nederland. Wat dat betreft is het niet kieskeurig. Deze vorm van de stekelbaars trekt echter van zout naar zoet water. Daarbij komt hij allerlei obstakels tegen zoals dijken, sluizen, gemalen en stuwen. Hierdoor zijn veel polders en andere gebieden slecht bereikbaar geworden.

De driedoornige stekelbaars behoort tot de algemeenste soorten van Nederland. De in het voorjaar van zout naar zoet trekkende Semiarmatus-vorm is echter sterk afgenomen door barrières. Tegenwoordig kan de stekelbaars weer Rijnlands boezem bereiken door de aanleg van vispassages bij Halfweg en Spaarndam, een viskoker bij het Willem-Alexander gemaal Katwijk en rinketten in de schuiven bij boezemgemaal Gouda. Ook veel poldergebieden zijn moeilijk bereikbaar voor de trekkende stekelbaarzen door de

aanwezigheid van gemalen. Daarom worden de gemalen visvriendelijk gemaakt. De lepelaar die jaarlijks in de lente vanuit Afrika naar ons land komt om te broeden is dol op dit visje.

Driedoornige stekelbaars (Jelger Herder)

Habitat:

Schoon en gezond water. Sloten met voldoende doorzicht en waterplanten waar het visje zijn nest kan bouwen en kan jagen op prooidiertjes zoals waterinsecten en hun larven. Ook kleine visjes staan op het menu van weer grotere soorten.

Maatregelen:

Vispasseerbaar maken van de grenzen tussen zout en zoet water maar ook van het boezemgebied van Rijnland naar de inliggende polders en andere peilgebieden. Zorgen voor schoon en gezond water met volop kleine (prooi-)diertjes, beperken en terugdringen van verrijking van het water met meststoffen.

Gewone pad (*Bufo bufo*)

Rode lijst soort (niet bedreigd). Ook vaak aan te treffen in tuinen die wat meer ruimte bieden aan de natuur. Het feit dat we ieder jaar weer erg veel padden tijdens hun trek naar het water doodgereden aantreffen, geeft aan dat de dieren toch wel degelijk in een gevarenzone zitten. Schoon water met een natuurlijk aflopende oever of speciale paddenpoelen zijn niet altijd voorhanden maar worden wel op prijs gesteld.

gewone pad

Habitat:

Behalve in de meer natuurlijke gebieden komt de pad ook voor in parken en tuinen van het stedelijke gebied. Gezond water met natuurvriendelijke oevers als plek voor de voortplanting en op het land voldoende natuurlijk groen en verstopmogelijkheden als woon- en verblijfplaats.

Maatregelen:

Het aanleggen van paddentunnels en paddenpoelen en het voorzien in betreedbare wateren door aanleg van natuurvriendelijke oevers. Op het land is het van belang dat de padden daar een natuurlijk vormgegeven leefgebied nodig hebben met kruiden en bosjes. Daarnaast is schoon en gezond water een vereiste om de eitjes te kunnen afzetten en de uitgekomen paddenvisjes te laten opgroeien.

Roodoogjuffer (*Erythromma najas*)

Rode lijst soort (niet bedreigd). Een algemeen voorkomende waterjuffer. Hun leven is, zoals bij alle libellen en waterjuffers, verbonden aan het water. Dat water moet natuurlijk wel schoon en gezond zijn en blijven. De larven leven 1, soms 2 jaar in het water en zijn echte rovers. Als de larven volgroeid zijn kruipen ze langs stengels van moerasplanten omhoog en verpoppen tot een prachtige libel. Dit proces noemen we uitsluipen.

grote roodoogjuffer

Habitat:

Schoon en gezond water met voldoende waterplanten en oevervegetatie. Komt in Rijnlands beheergebied voor in veel zoetwatertypen, soms zelfs ook in brak water. Daarnaast ook natuurlijk begroeide en bloeiende oevers, bermen en weilanden om te jagen.

Maatregelen:

In stand houden en bevorderen van gezond water. beperken van verrijken van het water, o.a. door minimaal gebiedsvreemd water in te laten, terugdringen van de vermessing door landbouwactiviteiten, aangepaste werkwijze m.b.t. het schonen van de watergangen, leefgebied van de larven en volwassen libellen bevorderen door aanleg en instandhouding van natuurvriendelijke oevers en kruidenvegetaties.

Knoopkruid (*Centaurea jacea*)

Dit is een soort die met een breed scala van groeiplaatsen genoeg neemt. Je zou hem kunnen aantreffen in bermen, graslanden en dijken. Het knoopkruid heeft wel een voorkeur voor matig voedselrijk of licht bemeste gronden. In weiden die op ouderwetse wijze worden beheerd zullen ze het prima naar de zin hebben. Verschillende soorten bijen en hommels bezoeken de bloemen.

knoopkruid

Habitat:

Min of meer licht- voedselrijke hooi- en graslanden, bermen en dijken door heel Rijnland. Is ook te vinden in de duinen.

Maatregelen:

Graslanden, oevers, dijken en bermen geschikt maken voor een in de omgeving passend gras- en kruidenmengsel, waaronder knoopkruid. Ook een passend maaibeleid zoals hooilandbeheer en/of gedifferentieerd maaien dragen bij aan het behoud van deze mooie plant.